

УДК 342.751:351

І. В. Кусік

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

**ПРИНЦИПИ СУДОВОГО ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УКРАЇНІ**

Постановка проблеми. Судочинство є окремою структурною одиницею державної влади з характерними лише йому функціями. Маючи специфічні функції виконує величезну соціальну роль, а якісне здійснення правосуддя формує уявлення про державу на міжнародному рівні. Тому на сьогоднішній день нагальною проблемою для України є приведення чинного законодавства відповідно до міжнародних стандартів, які визначені у європейських нормативно-правових документах ратифікованих Верховною Радою, у тому числі і в сфері судочинства.

Проте успішне перетворення у судовій сфері залежить від його наукового підтвердження. Зокрема, одним із інструментів підтвердження є принципи. В свою чергу принципи здійснення правосуддя і є тією важливою основою створення, координування та функціонування судової системи України. Саме тому у нашому дослідженні ми розглянемо принципи судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню принципів судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення в Україні присвячені праці таких вчених-правників як: В. Галунька, М. Городиського, П. Діхтієвського, Є. Додіної, А. Єлістратова, В. Колпакова, Т. Комзюка, О. Кузьменко, О. Літошенко, Д. Лученко, Н. Писаренко, С. Подлінева, О. Правоторової, В. Русанової, О. Синьова, Є. Сорочко та ін. Проте безпосередньо проблему юридичної природи принципів судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення не входили в предмет їхніх досліджень.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі цінностей природного права, теорії адміністративного права, чинного законодавства з'ясувати перелік принципів судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на те, що судове оскарження постанов в справах про адміністративні правопорушення впорядковується поперед всього, нормами Кодексу адміністративного судочинства України, ми можемо дійти висновку, що його принципи – це де-факто принципи судового оскарження постанов в справах про адміністративні правопорушення. Але зауважимо, що зміст принципів судового оскарження поста-

нов в справах про адміністративні правопорушення можливо розкрити лише за умов звернення до норм Кодексу України про адміністративні правопорушення, які, в свою чергу, мають вплив на положення Кодексу адміністративного судочинства України через встановлення деяких специфічних приписів.

Зокрема, Д. Лученко відмітив, що принципи адміністративного оскарження, по-перше, мають відображати саме специфіку даного інституту і не змішуватися із загальноправовими принципами та галузевими принципами адміністративного права, а по-друге, відображати засади співвідношення між судовим і адміністративним оскарженням [2]. Цієї ж думки притримується і В. Русанова, яка відзначає, що судове провадження у справах про адміністративні правопорушення та судове провадження з оскарження постанов у таких справах мають кардинальні відмінності. Перше є каральним, спрямованим на притягнення особи до відповідальності; друге – правозахисним, орієнтованим на захист прав особи від незаконних рішень, дій, бездіяльності суб'єктів владних повноважень [3].

Інакше кажучи, принципи судового оскарження постанов в справах про адміністративні правопорушення та принципи адміністративного оскарження не є тотожними, а тому ми маємо розмежовувати принципи кожного із цих інститутів, які є притаманними саме для того чи іншого оскарження.

Принципи як правова категорія становлять основу адміністративного оскарження, в тому числі й постанов у справах про адміністративні правопорушення, яким притаманні наступні ознаки: відіграють визначальну роль у формуванні змісту та основних напрямів адміністративного оскарження; виражають закономірності здійснення такого оскарження; містять вимоги, які мають бути враховані громадянами й посадовими особами органів внутрішніх справ (ОВС) під час розгляду скарги на постанову у справі про адміністративне правопорушення; принципи комплексно застосовуються у правозастосовній практиці ОВС, між собою взаємопов'язані та взаємообумовлені; принципи є об'єктивними категоріями, вони не залежать від волевиявлення і побажань громадян та посадових осіб ОВС і ґрунтуються лише на діалектичних законах розвитку [5, с. 83].

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що принципи судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення – це закріплені у чинних законодавчих нормативно-актах, зокрема Конституції України, Кодексі про адміністративне судочинство України основоположні та непорушні засади здійснення адміністративного оскарження у судовий спосіб, які в імперативній формі визначають діяльність суддів під час перегляду справ про адміністративні правопорушення та у загальній формі визначають процедуру адміністративного оскарження.

У Кодексі адміністративного судочинства України визначено такі принципи: 1) верховенство права; 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; 3) гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; 4) змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; 5) обов'язковість судового рішення; 6) забезпечення права на апеляційний перегляд справи; 7) забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом; 8) розумність строків розгляду справи судом; 9) неприпустимість зловживання процесуальними правами; 10) відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення [1].

Натомість, В. Русанова вважає принципами судового провадження за скаргами (позовними заявами) щодо постанов у справах про адміністративні правопорушення: верховенство права; законність; гарантованість права на правову допомогу; здійснення провадження державною мовою і забезпечення права користуватися рідною мовою; гласність; рівність учасників провадження перед законом і судом; змагальність сторін, диспозитивність і офіційне з'ясування обставин у справі; презумпція невинуватості фізичної особи; покладення обов'язку доказування правомірності постанови на суб'єкта її винесення; обов'язковість судових рішень [3, с. 101].

В свою чергу, О. Глібка зазначає, що принципами судового оскарження постанов в справах про адміністративні правопорушення є законність; рівність громадян перед законом і органом, що їх розглядає; гуманізм; забезпечення особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, право на захист і юридичну допомогу; встановлення об'єктивної істини; відкритість і гласність; швидкість та економічність; забезпечення права на оскарження рішення у справі про адміністративне правопорушення; обов'язковість рішення, що набрало законної сили [4, с. 136].

Для порівняння відмінності або ж схожості принципів судового оскарження постанов в справах про адміністративні правопорушення та принципів оскарження постанов в справах про адміні-

стративні правопорушення в адміністративному порядку наведемо приклади принципів останнього. Так, І. Грибок виділяє такі принципи адміністративного оскарження як: верховенства права, законності, справедливості, гласності, об'єктивної істини, правової рівності, економічності та ефективності, відповідальності, конфіденційності. Дані принципи забезпечують відповідний правовий режим адміністративного оскарження. Вони фіксуються або впливають зі змісту норм Конституції України та нормативних актів, які регламентують порядок адміністративного оскарження[6].

А. Гнатовська зауважує, що принципи адміністративного оскарження – це основні ідеї, норми та положення які покладають в основну захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб від свавілля суб'єктів публічного адміністрування і виокремлює такі із них як: верховенство права; законність; рівність учасників адміністративного провадження перед законом; відкритість; обґрунтованість; добросовісність і розсудливість; пропорційність та своєчасність; презумпція правомірності дій та вимог особи; гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; гарантування ефективних засобів правового захисту тощо[7].

Як бачимо, спільними принципами для обох способів оскарження постанов в справах про адміністративні правопорушення є так звані загальноправові принципи, а саме: верховенство права (означає, що суб'єкти публічного адміністрування та суб'єкти судової діяльності повинні діяти виключно в межах інтересів захисту прав, свобод та інтересів людини); законність (відповідно до цього принципу усі суб'єкти судової діяльності та публічного адміністрування зобов'язані діяти винятково в межах чинного законодавства України); рівність учасників адміністративного провадження перед законом (тобто, цей принцип незалежно від будь-яких соціальних критеріїв, політичних вподобань, релігійної приналежності, гендерної відмінності, етнічного походження і т.д. унеможливорює обмеження право на оскарження постанови про адміністративні правопорушення; гласність (конкретно забезпечення реалізації права кожного на доступ до інформації, що пов'язана із здійсненням оскарження постанови про адміністративне правопорушення, зокрема його учасники мають право на ознайомлення з матеріалами справи).

Зазначимо, що характерними і для адміністративного оскарження, і для судового оскарження постанов у справі про адміністративне правопорушення являються також спеціальні принципи. Наприклад, встановлення об'єктивної істини (за цим принципом забезпечується належність та повнота з'ясування обставин справи про адміністра-

тивні правопорушення суб'єктами судової діяльності та публічного адміністрування); швидкість та економічність (а саме визначення конкретних строків розгляду чи перегляду справ про адміністративні правопорушення); презумпція невинуватості фізичної особи (означає, що дії та вимоги особи вважаються правомірними, поки інше не буде доведено під час розгляду або перегляду справи про адміністративні правопорушення).

Отже, підсумовуючи викладене вище, ми можемо зазначити, що принципи судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення в Україні поділяються на загальні та спеціальні. До загальних принципів ми, як і більшість вчених-адміністративістів, пропонуємо віднести: верховенство права; законність; справедливість; добросовісність; рівність; гуманізм; гласності і відкритості. До спеціальних доцільно віднести: принцип встановлення об'єктивної істини; обґрунтованість; швидкість та економічність; гарантування права особи на участь у судовому процесі; право на юридичний захист; змагальність; обов'язковість судових рішень тощо.

Література

1. Кодекс адміністративного судочинства України. Закон від 06 липня 2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/conv#n11863>
2. Лученко Д. В. Про теоретичні і практичні проблеми розвитку інституту оскарження в адміністративному праві України. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2012. Випуск № 23. С. 238-250
3. Русанова В. Б. Право на оскарження в суді постанови у справі про адміністративне правопорушення (сутність, гарантії та порядок реалізації): монографія. Харків: Право, 2016. 148 с.
4. Глібок О. В. До питання про принципи судового провадження у справах про адміністративні правопорушення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. Випуск № 18(1). С. 135-138
5. Константінов С. Принципи оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення. Вісник Національної академії прокуратури України. 2010. Випуск № 4. С. 82-86
6. Грибок І.О. Оскарження рішень органів виконавчої влади в адміністративному порядку: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. Київ, 2006. 19 с.

7. Гнатовська А. Принципи адміністративного оскарження. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12685/Гнатовська%20А.%20І.%20Принципи%20Адміністративного%20оскарження.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Анотація

Кусік І. В. Принципи судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення в Україні. – Стаття.

В статті на основі чинного законодавства визначено систему принципів судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення в Україні та здійснено їх класифікацію. Виявлено і узагальнено, що найбільш загальні, стали засади а основі яких базується діяльність діяльність суду, що жодна особа, яка не скоювала правопорушення, чи вина якої не доведена не була притягнута до адміністративної відповідальності, а також щоб жодна особа, яка винна у скоєнні адміністративного проступку не уникла покарання.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративно-процесуальна діяльність, постанова, принципи, справа про адміністративні правопорушення, справедливе покарання, суд, судове оскарження.

Аннотация

Кусик И. В. Принципы судебного обжалования постановлений по делам об административных правонарушениях в Украине. – Статья.

В статье на основе действующего законодательства определена система принципов судебного обжалования постановлений по делам об административных правонарушениях в Украине и осуществлена их классификация

Ключевые слова: административная ответственность, административно-процесуальная деятельность, дело об административных правонарушениях, постановление, принципы, справедливое наказание, суд, судебное обжалование.

Summary

Kusik I. V. Principles of judicial appeal against decisions in cases of administrative offenses in Ukraine. – Article.

In the article on the basis of the current legislation the system of principles of judicial appeal of decisions in cases of administrative offenses in Ukraine is defined and their classification is carried out.

Key words: administrative and procedural activities, administrative responsibility, case of administrative offenses, court appeal, court, decree, fair punishment, principles.